

Droša uzturēšana lauksaimniecībā

Lauksaimniecība ir nozare, kurā ir visaugstākais riska līmenis attiecībā uz nelaimes gadījumiem, kas saistīti ar darbu. Nāves gadījumi lauksaimniecībā notiek trīs reizes biežāk par vidējo rādītāju, bet nelaimes gadījumi, kuru rezultātā nav iestājusies cietušā nāve, lauksaimniecībā nodarbinātos piemeklē 1,7 reizes biežāk. ES 27 dalībvalstīs lielākais vairums lauksaimniecībā nodarbināto ir vienas ģimenes locekļi un pašnodarbinātas personas, jo lauku saimniecībās lielāko darba daļu veic paši saimniecību īpašnieki un viņu ģimenes. Deviņi no desmit cilvēkiem, kas strādā lauku saimniecībās (89%), ir ģimenes locekļu veidots darbaspēks⁽¹⁾. 2007. gadā 78% lauksaimnieku strādāja vieni tikai ar savu ģimenes locekļu atbalstu, kā arī ar neregulāru pieaicinātu darbinieku palīdzību paaugstinātas noslodzes laikā⁽²⁾.

Pašnodarbinātība un fakts, ka lauksaimniecība nereti ir ģimenes uzņēmējdarbība, izvirza papildu uzdevumus drošības un veselības aizsardzības jomā.

Uzturēšanas uzdevumi lauksaimniecībā

Uzturēšanas darbības lauksaimniecībā ir ļoti dažādas. Tās ietver:

- mašīnu, iekārtu un transportlīdzekļu apkopi un remontu;
- saimniecību pagalmu un ēku uzturēšanu;
- tvertņu, konteineru, vircas tvertņu un graudu glabāšanas rezervuāru uzturēšanu un apkopi;
- elektroinstalāciju uzturēšanu;
- drenāžas un apūdeņošanas sistēmu uzturēšanu;
- ceļu (ar un bez seguma) uzturēšanu.

Ar uzturēšanu saistītie riski lauksaimniecībā

Tā kā lauku saimniecībā ir veicami daudz un dažādi uzturēšanas uzdevumi, ar tiem saistās dažādi riski, t. sk.

- mehāniski riski, kas saistīti ar mehānismu uzturēšanu, piemēram, saspiešana, sapīšanās un saskare ar augsta spiediena šķidrumiem;
- elektriskie riski, strādājot ar bojātām iekārtām uzturēšanas darbā, veicot elektroinstalāciju uzturēšanu vai remontējot bojātus elektrožogus;
- termiskie riski, kas saistīti ar apkopes darbā izmantotām metināšanas vai sildīšanas iekārtām, kā arī tādu iekārtu uzturēšanu, kurām ir karstas virsmas;
- ķīmiskie riski, kas saistīti ar bīstamu vielu izmantošanu apkopes darbā vai tādu iekārtu uzturēšanu, kurās glabājas bīstamas un/vai sprādzienbīstamas vielas (piemēram, tvertnes, rezervuāri, konteineri, degvielas tvertnes);
- bioloģiskais risks, veicot ar bioloģiskajiem aģentiem saistītu instalāciju, vircas tvertņu, grāvju un notekūdeņu infrastruktūras uzturēšanu;
- ergonomiskais risks, piemēram, nepiemērotas pozas darbā, nepareizi izstrādāti darba instrumenti; darbs ierobežotās telpās.

(¹) Eurostat. *Galvenie rezultāti 2007–2008. gadā*. Eurostat pocketbook. 2009. gada izdevums (http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-ED-09-001/EN/KS-ED-09-001-EN.PDF).

(²) Eurostat. Lauku saimniecību struktūra, statistika skaidrojums (2010. gada marts) (http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Farm_structure)

Ar FIOH atbalstu

Visizplatītākie faktori, kas izraisa ar uzturēšanu saistītus nelaimes gadījumus lauksaimniecībā

Visizplatītākie faktori ir:

- strādāšana vienatnē;
- aizsarglīdzekļu trūkums;
- finansiāli ierobežojumi, laika trūkums un nogurums;
- izpratnes/mācību/informācijas trūkums;
- apakšligumu slēgšana.

Aizsargpasākumi

- Centieties novērst riskus!
- Ja riskus nevar novērst pilnībā, centieties tos samazināt, ievērojot droša darba procedūras.
- Lietojiet piemērotas iekārtas, t. sk. individuālos aizsarglīdzekļus.
- Nekad neveiciet darbu, kuru nepārzināt.

Mehānismu un transportlīdzekļu uzturēšana

Mehānismu uzturēšanas un apkopes darbos ievērojiet drošas darba procedūras.

- Pirms apkopes darbu uzsākšanas izslēdziet mašīnu.
- Pārlicinieties, vai tā ir pilnībā beigusī darboties.
- Nofiksējiet daļas, kas var izkustēties vai rotēt, piemēram, izmantojot paliktņus, balstus.
- Ievērojiet ražotāja instrukcijas.
- Pirms mašīnas iedarbināšanas noņemiet daļas fiksējošos priekšmetus.

Darbs norobežotās tilpnēs

Lauku saimniecībās strādājošiem var sanākt strādāt arī tādās norobežotās tilpnēs kā graudu rezervuāros, vircas tvertnēs vai uzglabāšanas konteineros, lai veiktu uzturēšanu, pārbaudi, tīrīšanu vai remontdarbus. Briesmas var radīt skābekļa trūkums, toksiskas vai viegli uzliesmojošas gāzes, šķidrums vai cietas vielas, kas var pēkšņi piepildīt norobežoto tilpni, izraisot nosmakšanu, noslikšanu, degšanu vai eksploziju.

- Izvairieties atrasties norobežotās tilpnēs.
- Ja tas nav iespējams, ievērojiet drošu darba sistēmu.
- Nodrošiniet avārijas pasākumu īstenošanas iespējas.
- Pirms ieejiet norobežotās tilpnēs, pārbaudiet gaisa kvalitāti.
- Izmantojiet atbilstošu aprīkojumu, tādu kā individuālos aizsarglīdzekļus (piemēram, respiratorus, drošības siksnas un virves), apgaismojumu (kas atļauts lietošanai sprādzienbīstamā vidē) un sakaru ierīces.

Darbs augstumā

Lauksaimniecības ēku, struktūrvienību un mehānismu uzturēšana var ietvert darbu augstumā. Bieži notiek kritieni no jumtiem vai ielūšana trauslā jumta klājumā, kā arī kritieni no kāpnēm un nepiemērotām piekļuves iekārtām.

Avots: M. Águila, INSHT

- Izvairieties no darba augstumā.
- Ja tas nav iespējams, izmantojiet piemērotas piekļuves iekārtas.
- Ja nepieciešamas, izmantojiet kritiena apturēšanas līdzekļus, piemēram, drošības siksnas. Pārļiecinieties, vai instrumenti un materiāli ir droši pieejami, t. i., paceļami un novietojami.
- Vienmēr pieņemiet, ka jumta klājums ir trausls, ja neesat pārļiecinājušies par pretējo.
- Ēkās ar trauslu jumta klājumu ievietojiet attiecīgas norādes, konkrēti, pie to ieejām.
- Valkājiet apavus ar neslidošām zolēm, ja strādājat transportlīdzekļos.
- Ja ir drošāks veids, kā izdarīt darbu, nelietojiet kāpnes.
- Ja izmantojat kāpnes, pārļiecinieties, vai tās nevar noslidēt un vai tās atrodas uz līdzena un cieta pamata.

Iniciatīvas un kampaņas, lai novērstu kaitējumu lauksaimniecībā strādājošajiem

- Izpratnes veidošanas dienas par drošību un veselības aizsardzību lauku saimniecībās (*Farm Safety and Health Awareness Days* jeb *SHAD*) Apvienotajā Karalistē ir iniciatīva, kuras mērķis ir informēt un mācīt lauksaimniecībā nodarbinātos par riskiem, kas saistīti ar viņu darbu.
- *PreventAgri* ir projekts, kas izstrādāts Beļģijā un kura mērķis ir novērst nelaimes gadījumus, arodslimības un psihosociālos riskus lauksaimniecības nozarē; tas ietver izpratnes vairošanu, mācības, pētniecību un intervences pasākumus.
- Lauksaimnieku sociālās nodrošināšanas iestāde Austrijā motivē lauksaimniekus savās saimniecībās veicināt veselības aizsardzību un drošību, izsniedzot tiem drošības sertifikātus. Drošības sertifikāti lauksaimniekiem ir atzīnība, ko tie gūst par pienācīgu drošībai un veselības aizsardzībai veltītu uzmanību. To piešķir, vērtējot pēc stingriem kritērijiem:
 - veselības aizsardzības un drošības prakses vispārējie standarti;
 - lauksaimniecībā iesaistīto strādājošo izpratne par drošību;
 - droša darba organizācija (personisko aizsarglīdzekļu, pirmās palīdzības aptieciņu nodrošināšana, sakopta darba teritorija);

- drošas iekārtas; droši transportlīdzekļi;
- drošas ēkas; drošas elektroinstalācijas.

Labas prakses piemēri

- *Lauksaimniecības mašīnu un transportlīdzekļu mobilā remontdarbnīca*

Uzņēmums *Mobile Werkstatt Allgäu GmbH*, Vācija

Lauksaimniecības mašīnām un transportlīdzekļiem ir vajadzīga arvien profesionālāka apkope, kurā nepieciešama kvalifikācija un kompetence uzturēšanā un remontdarbos. Lauksaimnieki izveidoja lauksaimniecības mašīnu un transportlīdzekļu mobilo remontdarbnīcu. Tajā ir visi remontam vajadzīgie instrumenti, testēšanas un mērierīces, kā arī uzturēšanas tehniķu komanda, kas veic mašīnu un transportlīdzekļu profesionālu remontu un uzturēšanu pēc izsaukuma.

- *Dārzkopības siltumnīcu droša un efektīva uzturēšana un remonts*

Uzņēmums *Glass Handling Technic Vof*, Nīderlande (Labas prakses balvas ieguvējs)

Pēdējos gados dārzkopības siltumnīcu nozare ir ievērojami attīstījusies. Siltumnīcu augstums ir palielinājies, drenāžas kanāli uz to jumtiem ir kļuvuši īpaši šauri, kā arī ievērojami palielinājušies jumta stikla izmēri. Šīm attīstības tendencēm ir liela ietekme uz uzturēšanas un remonta darbiem, jo tie saistās ar risku gūt ievainojumus, sagriežoties ar stiklu, nokrītot no augstuma, kā arī ciešot no fiziskas pārpūles. Atsaucoties uz dārzkopības siltumnīcu nozari, dārznieku, audzētāju, uzstādīšanas darbinieku un līgumslēdzēju arodorganizāciju, apdrošināšanas uzņēmumu un banku iniciatīvu, kā arī izmantojot plašu siltumnīcu uzturēšanas darbā gūto pieredzi, tika izstrādāta jauna un droša stikla jumtu remonta metode. Tika izstrādāta īpaša sistēma ārējās siltumnīcu stikla jumtu virsmas remontdarbu veikšanai — *Repair Shuttle* jeb pārvadājamā remonta iekārta. Tajā ietilpst uzturēšanas vagoni, kurš aprīkots ar stikla novietošanas sistēmu, kā arī mobilo platformu, lai uzturēšanas vagonu varētu pārvietot no vienas vietas uz citu. Uzturēšanas darbinieki tieši iesaistījās pārvadājamā remonta iekārtas izstrādē. Izmantojot šo iekārtu, vairs nav iespējams savainoties ar krītošiem stikliem, bet risks nokrist no augstuma ir samazināts līdz minimumam. Ievērojami samazināta ir arī fiziskā piepūle, kas cilvēkiem jāvelta remontdarbu veikšanai.

Plašāka informācija

Lai uzzinātu vairāk par drošu uzturēšanu lauksaimniecībā, lasiet publikāciju tīmeklī "Uzturēšana lauksaimniecībā — drošības un veselības aizsardzības norādes" (*"Maintenance in agriculture — a safety and health guide"*), kas pieejama vietnē <http://osha.europa.eu/en/publications/reports>.

Šī fakto lapa ir pieejama 24 valodās vietnē <http://osha.europa.eu/en/publications/factsheets>

Eiropas Darba drošības un veselības aizsardzības aģentūra

Gran Vía, 33, 48009 Bilbao, SPĀNIJA
Tālrunis: +34 944794360, Fakss: +34 944794383
E-pasts: information@osha.europa.eu

